

دیدگاه

شماره: 767

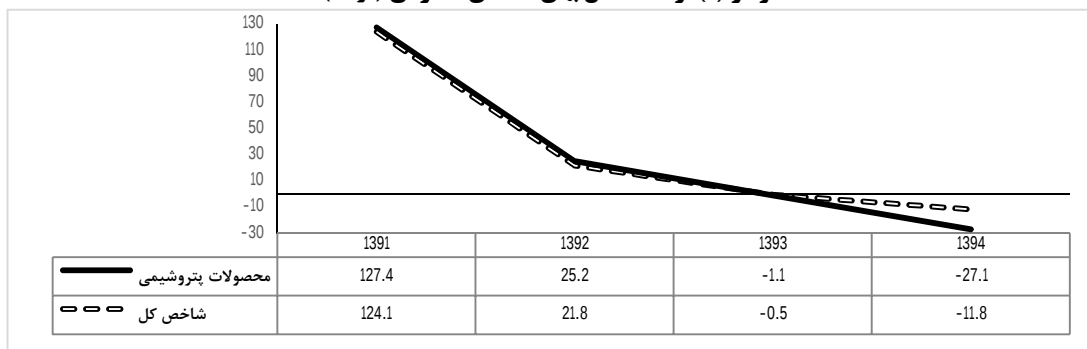
تاریخ: 1395/06/01

موضوع: ضرورت ایجاد بلوک‌های صنعتی صادراتی جدید با هدف مقاوم‌سازی اقتصاد ایران

توضیح اجمالی:

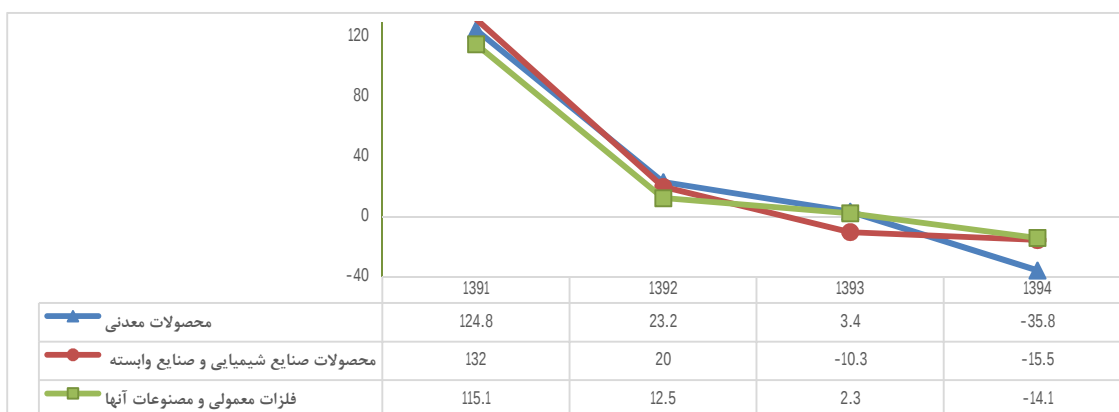
- بررسی و تحلیل شاخص بهای کالاهای صادراتی و زیرگروه‌های منتخب صنعتی و معدنی آن طی دوره 94-1391 نشان می‌دهد:
- رشد شاخص بهای کالاهای صادراتی طی دوره مورد بررسی روندی نزولی داشته است. افزایش شدید نرخ ارز طی دوره 92-1391 از دلایل اصلی رشد مثبت شاخص بهای کالاهای صادراتی است. کاهش شدید قیمت مواد خام به‌ویژه نفت طی سالهای اخیر و کاهش قیمت محصولات و مشتقات حاصل از نفت در بازارهای جهانی نیز عامل اصلی رشد منفی شاخص بهای کالاهای صادراتی طی دوره 94-1393 است (نمودار 1). این موضوع وابستگی بالای ترکیب محصولات صادراتی کشور به نوسانات قیمت نفت در بازارهای جهانی را نشان می‌دهد. از پیامدهای منفی چنین شرایطی برای صادرات غیرنفتی، عدم امکان برنامه‌ریزی برای درآمدهای ارزی حاصل از صادرات غیرنفتی به دلیل گیرنده قیمت (Price taker) بودن است.
 - شاخص بهای کالاهای صادراتی منتخب (محصولات پتروشیمی، محصولات شیمیایی و محصولات معدنی) طی دوره 92-1391 رشدهای مثبتی را به دلیل افزایش نرخ ارز تجربه کرده است، ولی طی دوره 94-1393 به دلیل کاهش قیمت جهانی نفت روندی نزولی داشته است (نمودار 2). ترکیب تولید محصولات صنعتی کشور نشان می‌دهد طی دو دهه اخیر بیش از 70 درصد ارزش افزوده بخش صنعت به صنایع پیشران شامل فلزات اساسی، شیمیایی، غذایی، کانی غیر فلزی، منسوجات و وسایل نقلیه اختصاص داشته است و عمده محصولات صنایع پیشران کشور (شامل آهن و فولاد، پروپان، پلی اتیلن، متانول، سیمان، گچ و ...) عموماً منبع محور، انرژی‌بر و دارای ارزش افزوده پایین می‌باشد. گفتنی است امکان تحقق اهداف سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و کاهش آسیب‌پذیری اقتصادی کشور با ترکیب صادرات محصولات صنعتی فعلی مشکل خواهد بود.

نمودار (1): رشد شاخص بهای کالاهای صادراتی (درصد)

مآخذ: محاسبات پژوهش جاری براساس اطلاعات بانک مرکزی ج.ا.ا.

نمودار (2): رشد شاخص بهای کالاهای صادراتی منتخب (درصد)

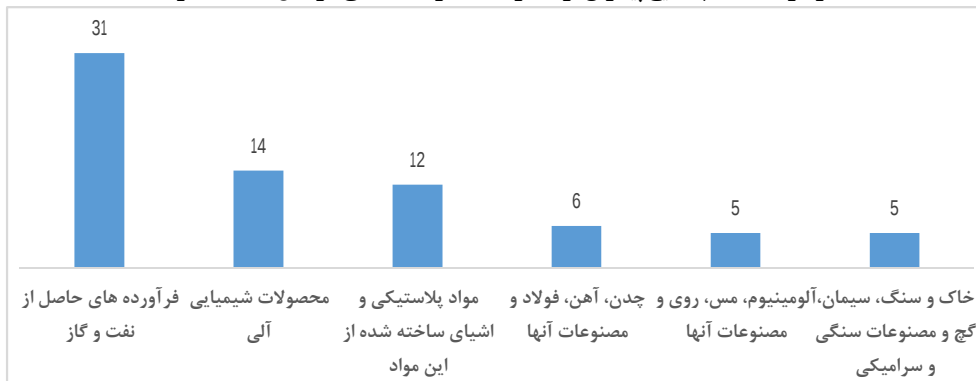

مآخذ: محاسبات پژوهش جاری براساس اطلاعات بانک مرکزی ج.ا.ا.

دیدگاه

براساس نمودار (3) نیز مشاهده می‌شود که 72 درصد از کل صادرات صنعتی کشور در سال 1392 به صادرات فرآورده‌های حاصل از نفت و گاز (31%)، محصولات شیمیایی آلی (14%)، مواد پلاستیکی و اشیای ساخته شده از این مواد (12%)، چدن، آهن، فولاد و مصنوعات آنها (6%)، آلومینیوم، مس، روی و مصنوعات آنها (5%)، خاک و سنگ، سیمان، گچ و مصنوعات سنگی و سرامیکی (5%) اختصاص داشته است (که آنها نیز عموماً منبع محور، انرژی‌بر و دارای ارزش افزوده پایین می‌باشد).

نمودار (3): سهم صنایع پيشران از صادرات محصولات صنعتی در سال 1392 (درصد)

مآخذ: محاسبات پژوهش جاری براساس اطلاعات بانک مرکزی ج.ا.ا.

نکات کلیدی:

1. سهم بالای صادرات کالاهای با ارزش افزوده پایین (عمدتاً منبع محور و انرژی‌بر) در ترکیب محصولات صادراتی کشور، تأثیرپذیری قیمت کالاهای صادراتی از قیمت مواد خام به‌ویژه از تحولات جهانی قیمت نفت را افزایش داده است. بدیهی است به‌دلیل نوسانات محدودتر قیمت کالاهای ساخته شده نهایی در مقایسه با قیمت مواد اولیه (مواد خام و کالای واسطه‌ای)، کشورهای دارای ترکیب محصولات صادراتی منبع‌محور و دارای ارزش افزوده پایین در مقایسه با کشورهای دارای صادرات با ارزش افزوده بالا، دچار نوسانات و ضررهای بیشتری خواهند شد.
 2. در راستای اهداف سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و به‌منظور کاهش آسیب‌پذیری اقتصادی کشور می‌بایست ترکیب صادرات صنعتی کشور (با تأکید بر صدور محصولات پردازش‌شده) متنوع شود. براین اساس طراحی و پیاده‌سازی سیاست صنعتی جدید با رویکرد تولید و صادرات محصولات با ارزش افزوده بالا اجتناب‌ناپذیر است. گفتنی است جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) و سرمایه‌گذاری مشترک (JV) از موضوعات کلیدی در دستیابی به محصولات صادراتی متنوع و دارای ارزش افزوده بالا محسوب می‌شود.
- نکته پایانی آنکه دستیابی به اهداف اقتصاد مقاومتی به‌منظور کاهش آسیب‌پذیری اقتصاد کشور براساس ترکیب تولید و صادرات محصولات صنعتی فعلی ضعیف است. براین اساس به‌منظور ایجاد بلوک‌های جدید صنعتی (دارای قابلیت ایجاد ارزش افزوده بالا) موارد زیر باید در برنامه ششم توسعه مدنظر قرار گیرد:
- شناسایی و اولویت‌بندی رشته فعالیت‌های صنعتی و معدنی جهت تولید رقابتی و توسعه صادرات.
 - معرفی حمایت‌ها، مشوق‌ها و روش‌های پشتیبانی اجرایی برای توسعه رشته فعالیت‌های اولویت‌دار با محوریت بخش خصوصی.
 - پشتیبانی از انجام سرمایه‌گذاری‌های هدف‌گذاری شده در رشته فعالیت‌های اولویت‌دار با محوریت بخش خصوصی و سرمایه‌گذاران خارجی.
 - متنوع‌سازی پایه صادرات صنعتی و افزایش سهم محصولات دارای فناوری بالا و ارزش افزوده بالا در صادرات.
 - تشویق سرمایه‌گذاری خارجی با تأکید بر سرمایه‌گذاری مشترک در فعالیت‌های تولیدی صادرات محور از طریق اعمال مشوق‌ها.